

УДК 339.922:37

Пішенін І.К.

докторант, кандидат економічних наук
Чернігівського державного технологічного університету

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АПК У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті представлено наукове обґрунтування і розроблення теоретико-методичних засад моделювання капіталізації трудових ресурсів транспортної інфраструктури в аграрному секторі в сучасних умовах. Визначено основні проблеми під час вибору моделі, які включають відповідність стандартам, спрямованим на оптимізацію головних функцій, і підвищення показників ефективності використання та відтворення трудових ресурсів.

Ключові слова: трудовий потенціал, моделювання, капіталізація, транспортна інфраструктура.

Пішенін І.К. МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ КАПИТАЛИЗАЦИИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ АПК В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В статье представлены научное обоснование и разработка теоретико-методических основ моделирования капитализации трудовых ресурсов транспортной инфраструктуры в аграрном секторе в современных условиях. Определены основные проблемы при выборе модели, включающие соответствие стандартам, направленным на оптимизацию основных функций, и повышение показателей эффективности использования и воспроизводства трудовых ресурсов.

Ключевые слова: трудовой потенциал, моделирование, капитализация, транспортная инфраструктура.

Pishenin I.K. MODELING OF CAPITALIZATION PROCESSES OF LABOR POTENTIAL OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE OF APK IN MODERN CONDITIONS

The article presents the scientific substantiation and development of theoretical and methodical principles of modeling the capitalization of labor resources of transport infrastructure in the agrarian sector in modern conditions. The main problems in choosing a model are identified, which include compliance with the standards aimed at optimizing the main functions, and increasing the efficiency of use and reproduction of labor resources.

Keywords: labor potential, modeling, capitalization, transport infrastructure.

Постановка проблеми. Для підвищення ефективності агропромислового комплексу необхідно виробити економічно обґрунтовані управлінські рішення щодо посилення якісного та кількісного складників трудового потенціалу галузі. Раціональна взаємодія головних факторів впливу на роботу підприємств агробізнесу потребує об'єднання інноваційних технологій та змістовного їх упровадження для розвитку аграрного виробництва. Капіталізація трудового потенціалу в умовах розвитку європейської інтеграції суттєво підвищує збільшення потенційних можливостей і ступінь використання трудових ресурсів, що впливає ефективність функціонування аграрного сектора України.

Економічна ситуація в країні є дуже напруженою та нестабільною, тому агропромисловий сектор як головний у системі забезпечення розвитку економіки держави потребує особливої підтримки. Ключовим складником сталоного розвитку АПК є транспортна інфраструктура. Відчутна нестача трудових ресурсів на підприємствах, що забезпечують транспортні перевезення агропромислової продукції, потребує термінового вирішення.

Ефективне використання трудових ресурсів та їх відтворення у транспортній інфраструктурі АПК потребує більш глибокого вивчення. Це суттєво впливає на розвиток економіки країни та сприятиме формуванню позитивного іміджу України на міжнародних ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створенню стратегії і тактики щодо капіталізації трудових ресурсів транспортної інфраструктури АПК та формуванню трудового потенціалу аграрного сектора України присвячено велику кількість наукових досліджень відомих науковців. Концептуальні основи регулювання та управління трудовими ресурсами закладені у працях Дж.М. Кейнса, Р. Кемпбелла, М. Кондратьєва, В. Леонтьєва, А. Маршалла,

П. Самуельсона, А. Файоля, Й. Шумпетера та ін. Вагомий внесок у вивчення теоретико-прикладних аспектів формування, використання, оцінювання й управління трудовими ресурсами зробили такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Авдеєнко, Т. Адімбаєв, В. Андрійчук, Г. Башнянін, Н. Буреннікова, М. Бутко, З. Герасимчук, Є. Данкевич, О. Добикіна, Г. Калетнік, Н. Краснокутська, О. Кундицький, М. Лендел, О. Луцків, А. Мазур, Б. Панасюк, Б. Пасхавер, О. Прутська, Л. Ревуцький, Е. Рейнгольд, І. Репіна, В. Рижиков, П. Саблук, І. Свиноус, О. Скидан, С. Трегобчук, Р. Тринько, В. Ціхановська, О. Федонін, З. Юринець та ін. Але ефективне використання діючих трудових ресурсів та їх відтворення потребує врахування нових тенденцій і напрямів науково-технічного прогресу в агропромисловій сфері. Разом із тим із наукового і практичного поглядів залишаються відкритими питання, пов'язані з капіталізацією трудових ресурсів у вітчизняному аграрному секторі, з моделюванням цих процесів.

Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні та розробленні теоретико-методичних засад капіталізації трудових ресурсів транспортної інфраструктури в аграрному секторі в сучасних умовах.

Інформаційною базою дослідження слугували офіційні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства, дані власних досліджень, публікації українських і зарубіжних учених, матеріали наукових конференцій і семінарів, довідкові матеріали, опубліковані у спеціальній періодичній пресі та розміщені на сайтах офіційних серверів мережі Internet.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для аграрного сектора України процес нарощування виробничих ресурсів найчастіше означає підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності на зовнішньому ринку, досягнення економічної стабільності в галузі, що уможливорюється лише

за умов ефективного й раціонального управління виробничими ресурсами аграрного сектора України. Зміни в аграрному секторі, а саме реформи та перехід до ринкової економіки, міжнародний поділ праці, інтеграція у світовий економічний простір, сприяли зниженню трудового потенціалу та руйнуванню встановлених виробничих відносин. Під час вивчення концептуальних напрямів моделювання капіталізації трудового потенціалу, формування та ефективності використання трудових ресурсів аграрного сектора основна увага належить удосконаленню економічного механізму управління ефективним використанням трудових ресурсів.

Велику роль під час визначення та оцінки економічної ефективності трудового потенціалу транспортної інфраструктури АПК відіграє моделювання процесів. За правильного проведення моделювання бізнес-процесів із використанням трудових ресурсів можна отримати високу ефективність від оперативного планування, аналізу головних завдань та відповідного делегування повноважень, чіткої організації внутрішнього контролю та аналізу фінансових ризиків, що виникають за будь-яких змін. Таке моделювання необхідно проводити для визначення головних функціональних завдань, формування основних етапів виконання конкретних заходів щодо операційного управління як складника стратегічного управління підприємством агробізнесу. Ті методики, що використовуються на діючих підприємствах щодо опису основних бізнес-процесів, головні програмні продукти, які отримують під час їх розрахунків, призначені для комплексних моделей. У сучасних умовах під час здійснення трансформаційних змін дуже складно прогнозувати результати діяльності агропромислових підприємств у депресивних економічних умовах. Упровадження моделювання процесів капіталізації трудових ресурсів дає змогу передбачити можливі ризики та розрахувати можливі збитки і впровадити випереджальні заходи. Така діяльність на випередження можлива під час здійснення моделювання процесів капіталізації трудових ресурсів, сприяє залученню інвестицій і проведенню репроекування (реінжинірингу) бізнес-процесів, у тому числі й у виробничій сфері [1, с. 113; 2, с. 92; 3, с. 33].

Розробленням і впровадженням методичних підходів до моделювання бізнес-процесів займалися переважно зарубіжні вчені: С. Бір, А. Шеєр, Т. Дуглас, Р. Росс, Г. Сарсон. Серед російських учених слід виділити В.В. Ільїна та С.Ю. Щеннікова.

Модель процесу капіталізації трудових ресурсів передбачає низку необхідних етапів: аналіз інформаційно-довідкової системи, аналіз системи підтримки і прийняття управлінських рішень, аналіз інформаційних технологій, що використовуються на виробництві, та ін. Циклічний розвиток підприємств агробізнесу передбачає побудову мережі моделей інформаційних потоків, де визначається траєкторія транспортного забезпечення. Основна проблема під час вибору моделі процесу капіталізації трудових ресурсів транспортної інфраструктури – відповідність стандартам, спрямованим на оптимізацію життєво важливих функцій будь-якої організації, а відповідно, й підвищенню показників її ефективності.

Транспортна інфраструктура забезпечує взаємовідносини «замовник – виконавець», тому відповідна модель повинна бути орієнтованою на керівників усіх зацікавлених сторін, а не тільки на програмістів, що задіяні в бізнес-процесах. Практичний досвід у моделюванні процесів капіталізації трудових ресур-

сів транспортної інфраструктури показує, що вибір методики опису бізнес-моделі є ключовим фактором успішності проведення трансформаційних заходів. Якісна модель у наявних стандартних процесах підприємства, а також створення ефективної процесно-орієнтованої моделі відіграють вагомий роль у кінцевому результаті ефективного використання трудових ресурсів [4, с. 69; 5].

Слід визначити, що ефективне моделювання процесів капіталізації трудових ресурсів транспортної інфраструктури є дієвим методом побудови структури діяльності промислового підприємства. Керівникам підприємств агробізнесу необхідно використовувати основні технології побудови сучасних моделей капіталізації, які спрямовані на спрощення технологічних процесів моделювання та більш інтенсивне навчання менеджменту у цій сфері.

Процеси капіталізації трудового потенціалу транспортної інфраструктури передбачають конкретні завдання моделювання:

- розроблення якісних сценаріїв розвитку (декілька альтернатив);
- створення детального опису більш деталізованого виду за допомогою простих комп'ютерних засобів (наприклад, Microsoft Office, Microsoft Visio Professional, RF Flow, ABC Flowcharter та ін.);
- вирішення завдань одержання кількісних складників;
- проведення змістовної аналітичної роботи групи фахівців.

Необхідно враховувати, що аграрний сектор є відкритою системою, отже, під час його моделювання необхідно дотримуватися системного підходу, розглядати не тільки окремі складники та їх взаємозв'язки, а й усю систему в цілому. Для системи як цілісного утворення визначаються мета та умови її функціонування. Саме тому інші фахівці підходять до моделювання діяльності в аграрному секторі як до моделювання бізнес-процесів в умовах конкурентного середовища, які швидко змінюються під впливом великої кількості як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. А розроблення, економічне обґрунтування і реалізацію гнучких, адаптивних до зовнішніх умов систем управління такими процесами пропонують здійснювати із застосуванням новітніх технологій, які використовують методи системного аналізу та інформатизації. Ефективне використання трудового потенціалу відображає властивості моделювання процесів капіталізації, які можна включити до властивостей його складників. У цьому полягає цілісність моделювання, його інтегрованість та синергетичність. Тут можна говорити про системний ефект, сутність якого полягає у тому, що система моделювання набуває нових властивостей.

Моделювання спрямоване на отримання якісних, стрибкоподібних, радикальних змін. Особливості моделювання охоплюють: побудову докладних і детальних моделей; суворе проходження оптимальної методології моделювання для забезпечення погодженості роботи всередині групи і між групами. Під час автоматизації вирішується завдання розроблення або налаштування спеціалізованого програмного забезпечення, необхідного для автоматизації процесу моделювання.

Моделювання процесів капіталізації трудового потенціалу транспортної інфраструктури передбачає проведення оцінювання трудових ресурсів в аграрному секторі, що є предметом суперечливого обговорення серед науковців. Оцінювання потребує визначення кількісних й якісних характеристик трудового

потенціалу, а також вимірювання його складників на базі економічних показників. При цьому використовують різні методи, які можуть усебічно охарактеризувати та оцінити економічний процес. Методи вибирають відповідно до мети та специфіки дослідження та поставлених завдань.

Більшість науковців виділяє загальнонаукові та специфічні методи дослідження. Загальнонаукові використовуються під час дослідження процесів, об'єктів та явищ у різних науках, тоді як специфічні характерні для окремих наук або їх галузей. Майже в усіх дослідженнях використовуються як загальнонаукові, так і окремі специфічні методи [6].

Загальнонаукові методи поділяють на методи емпіричного дослідження (спостереження, експеримент, вимірювання, порівняння, візуально-графічні методи); методи, що використовуються як на теоретичному, так і на емпіричному рівнях дослідження (формалізація, абстрагування, конкретизація, ідеалізація, систематизація, узагальнення, аналіз і синтез, аналогія, моделювання), та методи, що використовуються на теоретичному рівні дослідження (індукція, дедукція, сходження від абстрактного до конкретного, гіпотетико-дедуктивний метод, системний аналіз) [7].

Для дослідження проблеми моделювання процесів капіталізації трудового потенціалу транспортної інфраструктури в аграрному секторі використовуються як загальнонаукові методи дослідження, так і специфічні. Особливої уваги потребує оцінювання ефективності використання трудових ресурсів. Поняття загальної ефективності функціонування економічного суб'єкта є синтетичною характеристикою його результативності як виробничої системи та ефективності системи управління капіталом, вираженої інтегральною оцінкою доцільності, раціональності та обґрунтованості окремих рішень чи стратегій.

В умовах сучасної економіки методологічні проблеми набувають усе більшої актуальності. Вони пов'язані не лише з якісним боком (ефективністю) функціонування економічних систем як потоку певних економічних процесів, а й з кількісним (масштабністю), тобто результативністю.

Концептуальні напрями зростання ефективності виробництва та нарощування трудового потенціалу транспортної інфраструктури аграрного сектора мають ґрунтуватися передусім на ефективному управлінні формуванням та використанні трудових ресурсів.

Поліпшення використання трудового потенціалу наблизить аграрний сектор до збільшення обсягів виробництва аграрної продукції та поліпшення її якості, що є головною метою його функціону-

вання. Проведені дослідження показали, що за допомогою наявних трудових ресурсів в аграрному секторі можна забезпечити істотне збільшення обсягів виробництва аграрної продукції.

Висновки. В аграрному секторі як один зі шляхів вирішення цих завдань необхідно брати до уваги специфіку функціонування аграрного сектора, що, відповідно, зумовлює й специфіку моделей. Під час побудови будь-якої економіко-математичної моделі необхідно враховувати: характеристики зовнішніх умов, що мають властивість постійно змінюються, певну множину внутрішніх параметрів, які беруться до уваги і можуть відповідно до мети моделювання охарактеризувати той чи інший економічний процес, а також параметри або характеристики процесу, які необхідно отримати.

Агропромисловий комплекс України є ключовим бюджетоформуючим елементом вітчизняної економіки. Однак ситуація складається так, що сьогодні не вдалося подолати наявні негативні явища, що впливають на розвиток та функціонування цього комплексу.

Розглядаючи аграрний сектор як складну економічну систему, можна стверджувати, що вирішення проблем потребує раціоналізації використання трудового потенціалу як системи, так і багатьох її складників: упровадження нових технологій, визначення найбільш ефективних напрямів використання трудових ресурсів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мельник О.В. Сучасні аспекти стратегічного управління в аграрному секторі економіки України. Бізнес Інформ. 2017. № 6. С. 111–116.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія. Київ: Академія (Альма-матер), 2003. 656 с.
3. Василенко Ю.В. Производственный потенциал сельскохозяйственных предприятий. М.: Агропромиздат, 1989. 152 с.
4. Мельник О.В. Виробничі ресурси аграрного спрямування: порівняльна характеристика дієвості на мікро- та макrorівнях на основі складових результативності. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 7. С. 65–71.
5. Буреннікова Н.В., Ярмоленко В.О., Мельник О.В. Виробничі ресурси видів економічної діяльності України: порівняльна характеристика дієвості на базі складових результативності. Научный взгляд в будущее. 2017. Вып. 6. Т. 4. С. 4–13.
6. Коваль О.М. Оптимізація ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств України. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/cgem_biol/nvnu/2010_154_1/10kom.pdf.
7. Капітанець Ю.О. Ефективність використання ресурсів аграрного виробництва. Сталій розвиток економіки. URL: http://www.gov.ua/portal/sos_gum/sre/2011_7/59.pdf.